

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

Кафедра географії та геоекології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Голова Вченої ради природничо-
географічного факультету
проф. Гулай О.В.

“29” серпня 2019 р.

ПРОГРАМА
державного кваліфікаційного екзамену
з педагогіки, психології, географічних дисциплін та методики навчання
географії, краєзнавчо-туристичних дисциплін та методики організації
краєзнавчо-туристичної роботи

Галузь знань:	01 Освіта/Педагогіка
РВО	перший (бакалаврський)
Спеціальність	014 Середня освіта (Географія)
ОПП	Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична робота
Факультет:	природничо-географічний
Форма навчання:	денна, заочна

Програму державного екзамену
розглянуто та ухвалено
на засіданні кафедри
географії та геоекології
Протокол від 29 серпня 2019 р. № 1

Робоча програма державного кваліфікаційного екзамену

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
РВО перший (бакалаврський)
Спеціальність 014 Середня освіта (Географія)
ОПП Середня освіта (Географія) та краєзнавчо-туристична
робота
Факультет: природничо-географічний
Форма навчання: денна, заочна

Розробники: завідувач кафедрою географії та геоекології, кандидат географічних наук, доцент Семенюк Л.Л., кандидат біологічних наук, доцент Мирза-Сіденко В.М., кандидат географічних наук, старший викладач Маслова Н.М., кандидат географічних наук, старший викладач Зарубіна А.В.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри географії та геоекології.
Протокол від 29 серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедрою
географії та геоекології:

 доц. Семенюк Л.Л.

_____ 2019 рік

Пояснювальна записка

Мета та завдання державного кваліфікаційного екзамену

На державному кваліфікаційному екзамені студенти-випускники повинні продемонструвати глибокі знання теоретичних основ з фахових дисциплін, педагогіки, психології і методики навчання фаху, показати ступінь оволодіння аналізом і синтезом, методами графічної інтерпретації географічної інформації, вміннями розв'язувати практичні проблем навчання і виховання.

Головною вимогою державного кваліфікаційного екзамену до рівня теоретичної підготовки студентів-випускників освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» є ґрунтовне знання ними теоретичних основ фахових дисциплін, провідних концептуальних теорій навчання і виховання, усвідомлення ролі і значення психолого-педагогічних наук в їх майбутній професійній діяльності.

Відповідь студента на державному екзамені повинна підтвердити повноту знань понятійно-термінологічного апарату з фахових дисциплін, педагогіки, психології і методики навчання дисципліни, розуміння принципово важливих парадигм географічної науки, а також знання принципів, законів, закономірностей, методів, засобів навчання і виховання.

Студент-випускник має продемонструвати здатність до побудови реального навчально-виховного процесу, володіння вміннями й навичками операційного рівня, методичну грамотність, зокрема сформованість гностичних, конструктивно-планувальних, проектувальних і комунікативно-навчальних умінь.

Засади розробки робочої навчальної програми

Атестація студентів має здійснюватись на основі сформованого у 2014 р. проекту Стандарту вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія) та «Положення про атестацію здобувачів вищої освіти у Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (від 28 серпня 2017 р.).

Структура та зміст державного кваліфікаційного екзамену

Кваліфікаційний екзамен складається з трьох частин:

а) **теоретична частина** - усна відповідь з фахових дисциплін;

б) **практична частина:**

- виконання кваліфікаційних завдань з методики навчання географії, організації краєзнавчо-туристичної роботи (форма проведення — усна).

— виконання кваліфікаційних завдань з педагогіки та психології (форма проведення — усна).

1. Організаційні та змістові засади державного кваліфікаційного екзамену

1.1. Теоретична частина - атестація з фахових дисциплін

Атестація з фахових дисциплін проводиться у формі усної відповіді з фахових дисциплін за нижче наведеним переліком дисциплін (табл. 1), який відповідає проекту Стандарту вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (Географія) та «Положенню про атестацію здобувачів вищої освіти у Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (від 28 серпня 2017 р.). Зміст екзаменаційних білетів формується на основі нижче представлених навчальних програм з фахових дисциплін.

Таблиця 1.

Дисципліни, що винесені на державну атестацію

№ з/п	Шифр навчальної дисципліни за ОПП	Дисципліни, що винесені на державну атестацію
Дисципліни професійної підготовки		
1	ОК 12	Загальне землезнавство
2	ОК 23	Регіональна економічна і соціальна географія
3	ОК 24	Економічна і соціальна географія України
4	ОК 26	Фізична географія України
Дисципліни за спеціалізацією: краєзнавчо-туристична робота		
5	ВК 26	Географія туризму
6	ВК 29	Туристичне країнознавство
7	ВК 32	Теорія та методика організації краєзнавчо-туристичної роботи в закладах освіти

Навчальні програми з фахових дисциплін

Загальне землезнавство і суміжні науки

Наукове пізнання та місце у ньому географії і загального землезнавства. Наукове пізнання та географія. Атрибути та структура загального землезнавства. Ландшафтна оболонка (ЛО) Землі: сутність, специфіка, межі.

Космічні фактори та їх вплив на ландшафтну оболонку Землі. Всесвіт: параметри, властивості, вплив на ЛО Землі. Галактика Чумацький Шлях: параметри, властивості, вплив на земні процеси. Сонце: параметри, властивості, вплив на земні реалії. Сонячна система: склад, параметри, вплив місця Землі в Сонячній системі, орбіти планети, властивостей земної вісі, орбітального та осьового рухів планети на ЛО Землі. Місяць: параметри, властивості, вплив на земні реалії. Астероїди: параметри, властивості, вплив на земні реалії.

Земні реалії та їх вплив на ландшафтну оболонку Землі. Фізичні параметри Землі (фігура, маса, розміри, фізичні поля) та їх вплив на ландшафтну оболонку Землі. Ендогенні фактори (гравітаційна диференціація, конвекційні переміщення, радіоактивний розпад, акумуляція і вивільнення енергії мантийної речовини) і процеси (тектонічні рухи, магматизм, сейсмічність) та їх вплив на ЛО Землі. Екзогенні фактори (клімат, рельєф, гідромережа, ґрунти) і процеси (флювіальні, гляціальні, карстові, криогенні, еолові, гравітаційні, суфозійні, біогенні, антропогенні) та їх вплив на ЛО Землі.

Ландшафтна оболонка: закономірності будови та функціонування. Ландшафтна оболонка Землі: склад (хімічний, компонентний, речовинний), структура (геомасова, геосферна, ландшафтна), властивості (складність, цілісність, структурованість, системна впорядкованість, ієрархічна впорядкованість, функціонування, замкненість, відкритість, стійкість, динамічна рівновага складу). Закономірності (зональні та азональні) просторового

поширення компонентів ЛО Землі. Закономірності функціонування ЛО Землі. Часові зміни ЛО Землі: різноманіття та періодичність.

Рельєф. Поняття «рельєф». Геоморфологія як наука. Чинники та процеси рельєфоутворення. Класифікації рельєфу. Чинники і процеси планетарно-космічного геоморфогенезу. Імпактні структури. Поняття «морфоструктури» та «морфоскульптури». Чинники утворення та властивості рівнинного рельєфу. Етапи гороутворення. Чинники утворення та загальні властивості гірського рельєфу. Елементи дна Світового океану. Флювіальний рельєф. Карстовий рельєф. Гляціальний рельєф. Кріогенний рельєф. Еоловий рельєф. Гравітаційний рельєф. Берегові процеси і форми рельєфу. Біогенний та антропогенний рельєф. Рельєф України. Рельєф Кіровоградської області.

Атмосфера. Будова, склад. Горизонтальна структура тропосфери. Закономірності загальної циркуляції атмосфери.

Методи досліджень. Метеорологічна мережа. Склад і будова атмосфери. Радіація в атмосфері. Тепловий режим атмосфери. Атмосферний тиск. Баричні поля. Вітер. Водяна пара в атмосфері. Вертикальні течії в атмосфері. Класифікація хмар, їх характеристика. Утворення та види опадів. Атмосферна циркуляція.

Основні кліматоутворювальні процеси. Клімати Землі. Класифікація кліматів В. Кеппена – Г. Треварта. Класифікація кліматів Л.С. Берга. Класифікація кліматів Б.П. Алісова. Кліматоутворювальні чинники. Зміни клімату.

Гідросфера. Особливості прісних і солоних вод. Утворення підземних вод. Льодовики. Гідрологія річок і озер. Води Світового океану. Циркуляційні системи.

Ґрунти. Будова, склад і властивості ґрунтів. Фазовий склад ґрунту. Мінеральна частина ґрунту. Механічний (гранулометричний) склад. Ґрунтовий розчин. Органічна речовина. Вбирна здатність, кислотність і лужність ґрунтів. Структура, генетичні горизонти і ґрунтовий профіль ґрунту. Фізичні властивості. Водний баланс. Родючість ґрунту. Головні типи ґрунтів. Закономірності просторового поширення ґрунтів.

Біосфера. Уявлення про біосферу як географічну оболонку Землі. Вчення В.І. Вернадського про біосферу. Складові частини біосфери. Функції біосфери. Проблема виникнення життя на Землі. Еволюція біосфери. Значення рослинності та тваринного світу. Зв'язок біосфери з іншими сферами Землі.

Ландшафти. Морфологічна структура ландшафтів (фації, урочища, місцевості, ландшафти, - загальні особливості, діагностичні ознаки, специфіка картографування). Властивості ландшафтних комплексів, - тополого-метричні властивості, цілісність, ієрархічність, Просторова та часова структури ландшафтів.

Геологія

Основи геології. Внутрішня будова, термодинамічні умови, хімічний склад Землі. Основні шари внутрішньої будови Землі. Щільність, тепловий режим, хімічний склад внутрішніх оболонок Землі. Літосфера, її будова та склад. Структура літосфери. Літосферні плити. Земна кора. Типи земної кори. Мінерали, їх властивості та класифікація. Гірські породи, їх склад, походження, класифікації. Основні тектонічні концепції.

Геологічні процеси. Процеси внутрішньої динаміки Землі (ендогенні). Тектонічні рухи та їх наслідки. Основи тектоніки літосферних плит. Ізостазійні коливання земної кори. Магматизм. Метаморфізм. Землетруси. Процеси зовнішньої динаміки Землі (екзогенні). Вивітрювання (гіпергенез). Геологічна діяльність вітру, поверхневих текучих вод, підземних вод, льодовиків, океанів, морів, озер та боліт. Процеси в зоні вікової мерзлоти.

Основи історичної геології. Чинники еволюції земної кори і літосфери. Геологічне літочислення та геохронологічна шкала. Основні етапи еволюції Землі: гадейський, архейський, протерозойський, ранньопалеозойський, пізньопалеозойський, мезозойський, кайнозойський. Цикли тектонічної активізації: байкальський, каледонський, герцинський, мезозойський, альпійський. Загальні закономірності розвитку Землі та її оболонок.

Корисні копалини. Загальні відомості про корисні копалини та їх родовища. Рудні

(металічні), нерудні (неметалічні), горючі (паливні) та гідромінеральні корисні копалини. Закономірності поширення корисних копалин. Металогенічні і нафтогазоносні провінції та вугільні басейни світу.

Картографія з основами топографії

Картографія і топографія як науки, їх місце в системі наук. Географічна карта, її властивості та сфера використання. Основні елементи географічної карти. Класифікація карт. Функції карт. Картографічний метод дослідження. Зв'язок картографії з іншими науками. Види картографування. Основні етапи розвитку картографії як науки. Персоналії.

Топографічна карта та її властивості. Масштаб топографічної карти. Вимірювання на топокартах. Номенклатура аркушів карт. Картографічна проекція топографічних карт. Географічні координати. Прямокутні координати. Кути напрямів в топографії. Поняття про топографічну карту та план.

Зміст топографічних карт. Умовні знаки та їх типи. Класифікація умовних знаків. Зображення природних та соціально-економічних об'єктів на картах.

Зміст топографічної зйомки місцевості. Лінійні виміри на місцевості. Планова зйомка. Висотна зйомка (нівелювання). Космічна зйомка. Створення робочої основи (полігон). Спосіб азимутальної, полярної, кутової засічки. Геодезичні опорні сітки. Знімальні сітки згущення. Нівелювання. Аерофотозйомка.

Картографічні проекції — класифікація проекцій за способами створення. Класифікація за видом картографічної сітки. Спотворення у картографічних проекціях. Еліпси спотворень. Класифікація проекцій за характером спотворень. Проекції карт світу. Проекція карт України.

Картографічна генералізація. Написи на картах. Оглядові загальногеографічні карти. Тематичні карти. Способи картографічного зображення. Серії карт. Географічні атласи. Електронні атласи. Шкільні картографічні твори. Історія картографії. Розвиток картографії в Україні.

Географія материків і океанів

Геологічні структури і рельєф дна Світового океану. Типи земної кори в межах Світового океану. Планетарні морфоструктури дна. Підводні окраїни материків. Перехідні зони. Серединно-океанічні хребти. Ложе океану.

Групи живих організмів у Світовому океані.

Донні відклади. Їх склад і класифікація.

Клімат і водні маси. Головні риси клімату Світового океану. Центри дії атмосфери та типи атмосферної циркуляції. Фізичні властивості морської води. Типи водних мас. Динаміка вод. Океанічні течії.

Головні риси природи Тихого, Індійського, Атлантичного та Північного льодовитого океанів. Найважливіші особливості рельєфу та геологічної будови дна океанів. Донні відклади. Гідрологія та кліматичні області. Особливості органічного світу. Фізико-географічне районування.

Австралія. Географічне положення материка у південних широтах. Історія формування території. Тектонічна будова. Давні поверхні вивітрування. Кліматоутворюючі фактори. Кліматичне районування. Типи кліматів. Ріки, особливості їх живлення. Генетичні типи озер. Артезіанські басейни. Характеристика зональних типів ландшафтів. Фактори диференціації материка. Західно-Австралійське плоскогір'я, Центральні низовини, Великий Вододільний хребет.

Антарктида. Сучасні дослідження в Антарктиді. Географічне положення і розміри материка. Структурна будова земної кори. Корисні копалини. Гляціальний рельєф. Рельєф корінного ложа материка. Циркуляція атмосфери і клімат. Антарктичні оази. Фізико-географічне районування. Східна та Західна Антарктида. Флора і фауна материка. Глобальне

значення наукових досліджень в Антарктиді.

Південна Америка. Головні типи рельєфу Південноамериканської платформи та Андійського складчастого поясу. Корисні копалини. Кліматоутворюючі фактори. Циркуляція повітряних мас за сезонами. Типи кліматів. Формування стоку та гідромережі. Типи водного режиму річок. Типи річок і озер. Неотропічна рослинність, основні типи та пов'язані з ними ґрунти. Закономірності прояву горизонтальної і вертикальної зональності. Фізико-географічне районування. Неандійський Схід. Андійський Захід.

Північна і Центральна Америка. Тектонічна будова. Платформні і складчасті структури. Роль неотектонічних рухів, плейстоценового зледеніння, екзогенних процесів у формуванні рельєфу. Етапи гороутворення. Морфоструктури. Головні родовища корисних копалин, їх зв'язок з геоструктурами. Клімат. Кліматичне районування материка. Гідромережа. Типи режимів річок. Генетичні типи озер. Географічні пояси і зони. Фізико-географічне районування. Некордильєрський Схід. Кордильєрський Захід.

Африка. Палеогеографія материка. Широкий розвиток денудаційних плато і алювіальних плато у Низькій Африці, цокольних рівнин у Високій Африці. Зони рифтогенної активізації у Високій Африці. Головні родовища корисних копалин. Типи кліматів. Головні ріки, озера і водосховища. Типи водного режиму річок. Типи ґрунтів. Зональні типи рослинного покриву. Географічні пояси і зони. Характеристика широтних і вертикальних зон. Процеси саванізації та опустелювання. Субконтиненти та фізико-географічні країни.

Євразія. Географічне положення. Тектонічна структура та її відображення у рельєфі. Основні етапи гороутворення. Вплив неотектонічних рухів, плейстоценових зледенінь, екзогенних процесів на формування сучасного рельєфу. Типи берегів. Мінеральні ресурси Євразії. Кліматоутворюючі фактори. Кліматичні пояси і області. Типи річок, озер і їх режими. Сучасне покривне та гірське зледеніння. Головні типи ґрунтового і рослинного покриву. Рівнинні і гірські ландшафти. Характеристика географічних поясів, зон, секторів. Фізико-географічне районування Євразії.

Фізична географія України

Тектоніка і геологічна будова України. Головні тектонічні структури України. Риси неотектоніки, сейсмічні процеси та вулканізм в межах держави. Геологічна будова головних морфоструктур України.

Корисні копалини України: паливні, рудні, нерудні та гідромінеральні. Мінеральні ресурси держави. Зв'язок корисних копалин з тектонікою та геологічною будовою. Головні закономірності поширення корисних копалин в Україні.

Морфоструктури та морфоскульптури України. Морфоструктури платформних і орогенних територій. Генетичні групи форм рельєфу України (флювіальні, гравітаційні, суфозійно-просадкові, еолові, карстові, гляціальні, берегові, антропогенні).

Клімат України. Кліматоутворювальні фактори. Особливості атмосферної циркуляції. Температурний режим та характер зволоження. Вітри. Екстремальні значення температури. Особливості зміни клімату в Україні.

Внутрішні води України. Річки, закономірності гідрографічної сітки. Рівневий, гідрохімічний та гідробіологічний режими. Озера. Болота.

Ґрунти України. Головні типи та закономірності поширення. Меліорація ґрунтів. Земельні ресурси держави.

Рослинний покрив та тваринний світ України. Загальні закономірності поширення та регіональна специфіка. Проблеми охорони рослинного та тваринного світу України. Червона книга України.

Сучасні ландшафти та палеогеографія України. Ландшафти рівнинних і гірських регіонів. Ландшафти дольодовикового та льодовикового часів. Ландшафти перигляціальних областей. Розвиток ландшафтів за історичний час.

Фізико-географічні особливості Гірського Криму та Українських Карпат. Порівняльний аналіз. Регіональна специфіка, типові урочища.

Фізико-географічна характеристика природних зон України. Зона мішаних лісів. Зона широколистяних лісів. Лісостеп. Степ. Регіональна специфіка, типові ландшафти. Заповідні території.

Чорне та Азовське моря. Тектонічні структури, неотектоніка, сейсміка, геологічна будова, рельєф берегів та дна морів. Мінеральні ресурси. Клімат. Гідрологічні особливості (рівневий, гідрохімічний та гідробіологічний режими). Водний баланс морів.

Несприятливі фізико-географічні процеси і явища. Види, причини створення, закономірності поширення, особливості прояву в умовах України.

Економічна і соціальна географія України

Теоретичні основи та розвиток суспільної географії в Україні.

Суспільна географія в Україні: теоретико-методологічна база та тенденції розвитку. Структура курсу СГУ, джерела географічної інформації. Основні етапи становлення економічних, статистичних, економіко-географічних досліджень в Україні. Географічні відомості про територію України в минулому. Дослідження Геродота, Страбона, Г. Боплана, С. Рудницького, К. Воблого. Сучасні географічні дослідження.

Українська державна територія. ЕГП та ГПП України.

Україна – суверенна держава. Конституція України. Державна територія України. Етапи формування території України. Державні кордони, розміри території, крайні точки, географічні центри України та Європи.

Категорії економіко-географічного положення, геополітичного положення України. Глобальне, регіональне, сусідське геополітичне положення. АТУ України. Особливості сучасного адміністративно-територіального устрою, його проблеми та шляхи вдосконалення на різних територіальних рівнях.

Демогеографічні процеси в Україні та Кіровоградській області.

Чисельність, розміщення та щільність населення України, їх динаміка та територіальні відмінності. Відтворення населення: народжуваність, смертність, природній приріст. Показники, що характеризують відтворення населення, їх територіальні відмінності. Проблема дитячої смертності. Середня тривалість життя населення. Депопуляція в Україні. Статева та вікова структура населення. Тривалість життя населення. Проблема «старіння населення». Сімейний стан населення. Просторові відміни демографічних процесів в Україні. Демогеографічні процеси в Кіровоградській області. Демографічна політика України.

Розселення і його форми в Україні та Кіровоградській області.

Заселення території України. Основні типи населених пунктів, критерії їх розмежування. Класифікація міст за людністю. Функціональна типологія міст. Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Міські агломерації. Субурбанізація. Світові міста в Україні. Сільське розселення. Генетичні і топографічні типи сільських поселень. Функціональні типи сільських поселень. Густота сільського населення, її територіальні відміни. Типи сільського розселення. Територіальні системи поселень України. Міські та сільські поселення в Кіровоградській області.

Міграції населення України. Українська діаспора.

Механічний рух населення: причини та види міграцій, масштаби й основні напрямки міграційних потоків в Україні. Сезонна і маятникова міграція. Трудова міграція. Міграційна політика в Україні. Депортація народів України (українців, кримських татар, німців, поляків, болгар та ін.). Поняття «діаспора». Міграційні хвилі з України. Західна діаспора. Розселення українців в країнах Америки, Європи, Африки, Азії, Австралії. Східна діаспора. Зв'язки України з діаспорою.

Етнічна структура населення України.

Етнічна структура населення України, її особливості та територіальні відміни.

Національні меншини та етнічні групи, основні райони їх розселення. Сучасні етнічні процеси в Україні. Етнічна структура населення Кіровоградської області. Етно - географічне районування України. Українські етнічні землі, етнографічні групи українського народу.

Релігійна структура населення України.

Релігійна структура населення, його регіональні особливості. Чинники формування георелігійної ситуації. Регіональні відмінності релігійних вірувань в Україні. Релігійно-географічне районування України. Основні проблеми функціонування територіально-релігійної системи в Україні. Георелігійна ситуація в Кіровоградській області.

Ринок праці України.

Поняття трудових ресурсів, трудового потенціалу та економічно активного населення України, їх кількість і якість. Зайнятість населення, безробіття. Проблеми зайнятості населення, її територіальні відміни. Стан ринку праці, соціальний захист незайнятого населення. Функції державної служби зайнятості. Ринок праці Кіровоградської області.

Національна економіка.

Національна економіка. Поняття «економічний розвиток» та його показники: валовий внутрішній продукт (ВВП), структура ВВП, індекс людського розвитку (ІЛР). Економічна система та економічний потенціал України.

Історія формування господарства України. Сучасна структура господарства України. Секторальна модель економіки країни.

Промисловість України. Форми суспільної організації промислового виробництва: спеціалізація, концентрація, кооперування, комбінування, диверсифікація, дисперсія, агломерування. Чинники розміщення виробництва в сучасних умовах. Форми просторової організації національної економіки.

Первинний сектор економіки. Сільське господарство.

Аграрний сектор економіки. Сільське господарство України. Ґрунтово-кліматичні умови та земельні ресурси України. Земельний фонд України. Типи сільськогосподарських підприємств. Структура сільськогосподарських угідь в Україні. Рослинництво. Розміщення в Україні виробництва зернових і технічних культур, картоплярства, овочівництва, баштанництва, виноградарства. Тваринництво. Розвиток кормової бази тваринництва. Структура та розміщення тваринництва. Сільськогосподарське районування України. Зональна спеціалізація сільського господарства України. Гірські та приміські сільськогосподарські райони. Сільське господарство Кіровоградської області. Рослинницько-промислові та тваринницько-промислові виробництва та їх просторове поширення.

Лісове господарство.

Лісове господарство України. Значення, рівень розвитку в економіці України. Передумови формування та сировинний потенціал лісового господарства. Лісозаготівельні райони в Україні. Лісопильна промисловість.

Видобувна промисловість.

Основні й перспективні райони видобування кам'яного вугілля, нафти, природного газу, урану, торфу в Україні. Шляхи покриття дефіциту палива в Україні. Розвиток і розміщення виробництв з видобутку залізних і марганцевих руд в Україні. Розробка родовищ руд кольорових металів в Україні. Видобування інших видів природної сировини. Підприємства видобувної промисловості Кіровоградської області.

Вторинний сектор економіки. Виробництво та постачання електроенергії.

Значення електроенергетики. Енергоресурси України. Типи електростанцій, основні чинники їх розміщення. Паливно-енергетичний баланс. Найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС, ЛЕП в Україні. Використання відновлюваних джерел енергії. Сучасні проблеми електроенергетики. Підприємства електроенергетики Кіровоградської області.

Металургійне виробництво.

Значення і місце металургії в економіці країни. Передумови формування і розвитку металургійного виробництва в Україні. Техніко-економічні особливості виробництва металів.

Чорна металургія. Фактори розміщення чорної металургії. Сировинно-ресурсний потенціал металургії чорних металів. Галузева та територіальна структура чорної металургії. Металургійні вузли, центри, їх спеціалізація, принципи розміщення. Місце України на світовому ринку чорних металів. Проблеми модифікації матеріально-технічної бази, структурної трансформації чорної металургії в умовах ринкової економіки.

Кольорова металургія України, рівень її розвитку. Передумови розвитку, специфіка сировини, сировинно-ресурсний потенціал. Фактори розміщення кольорової металургії. Характеристика основних районів, центрів кольорової металургії в Україні. Металургійне виробництво Кіровоградської області. Науково-технічний прогрес і металургія. Екологічні заходи в регіонах чорної та кольорової металургії.

Хімічне виробництво.

Значення та специфічні особливості сучасних технологій хімічного виробництва. Структура та особливості використання хімічної сировини. Чинники розміщення основних виробництв хімічної продукції, фармацевтичної продукції, гумових і пластмасових виробів. Хімічне виробництво в Україні. Основні центри виробництва хімічної продукції та чинники їх формування. Хімічне виробництво Кіровоградської області.

Виробництво деревини та паперу.

Виробництво деревини й паперу в Україні: значення, історія розвитку, особливості технологій та чинники розміщення підприємств. Структура (види) лісової промисловості - деревообробна, целюлозно-паперова, лісохімічна промисловість: специфіка сировини, головні центри, принципи їх розміщення. Проблеми та перспективи розвитку лісової промисловості.

Виробництво машин та устаткування.

Роль машинобудування в господарстві України. Структура (види, напрямки) машинобудування. Чинники розміщення підприємств. Форми організації підприємств машинобудування. Основні машинобудівні райони, центри, їх спеціалізація. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, побутової електротехнічної та електронної продукції. Тенденції структурної перебудови машинобудування України в умовах ринкової економіки. Підприємства машинобудування Кіровоградської області.

Виробництво тканин, одягу, взуття.

Легка промисловість: значення, структура (текстильна, швейна, шкіряно-взуттєва промисловість). Особливості виробничого процесу та чинники розміщення підприємств, що виробляють тканини різних видів, одяг, шкіряно-взуттєву продукцію. Чинники та центри розміщення текстильного, швейного, шкіряного, взуттєвого виробництва в Україні. Народні промисли в Україні.

Виробництво харчових продуктів, напоїв.

Харчова промисловість в Україні: значення, структура. Чинники розміщення підприємств, що виробляють харчові продукти. Особливості технологій та чинники розміщення підприємств буряко-цукрового, олійного, маслосироробного, плодоовочеконсервного, рибного, хлібопекарного, макаронного, борошномельного, круп'яного, кондитерського, пивоварного, виноробного виробництв, розливу безалкогольних напоїв, мінеральних вод. Виробництво харчових продуктів у Кіровоградській області.

Третинний сектор економіки. Транспорт.

Транспорт, його роль у національній економіці. Види транспорту, їх переваги й недоліки. Вантажобіг та пасажиробіг. Залізничний транспорт – основний вид транспорту України. Найважливіші автомагістралі України. Водні шляхи, найбільші морські та річкові порти України. Повітряний транспорт. Трубопровідний транспорт. Міські види транспорту. Транспортні вузли України. Основні вантажні і пасажирські потоки. Транзитний потенціал України. Міжнародні транспортні коридори на території України.

Торгівля.

Торгівля як вид послуг. Форми торгівлі в Україні. Показники зовнішньої торгівлі. Обсяги та структура експорту й імпорту товарів та послуг в Україні. Основні напрями зовнішньоторговельних зв'язків. Чинники концентрації роздрібної торгівлі в населених пунктах, регіонах. Інтернет — торгівля.

Туризм.

Туризм як складник національної економіки, його види. Чинники розвитку туризму в Україні, Кіровоградській області. Туристична інфраструктура. Туризм в Україні. Особливості природних рекреаційних ресурсів. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. Туристичні райони в Україні.

Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я.

Роль науки й освіти в суспільстві. Особливості наукової й освітньої діяльності. Джерела фінансування науки й освіти в Україні. Форми просторової організації наукових досліджень та освіти. Найвідоміші наукові центри в Україні. Охорона здоров'я. Найвідоміші центри охорони здоров'я в Україні.

Регіональна економічна і соціальна географія

Суспільно-географічна характеристика країн Європи

Загальна характеристика Європи. Особливості економіко-географічного положення Європи. Склад регіону. Сучасна політична карта Європи. Форми державного правління і територіального устрою країн Європи. Прояви сепаратизму. Типи країн Європи за рівнем економічного розвитку. Інтеграційні процеси. Міжнародні організації в Європі: Європейський Союз, Рада Європи. Країни Шенгенської зони. Роль НАТО у загальноєвропейській системі безпеки. Природні умови і ресурси регіону. Населення Європи: демографічні процеси, природний та механічний рух. Демографічна політика. Структура населення регіону. Світові міста в Європі, міські агломерації, мегаполіси. Особливості економіки країн Європи. Первинний сектор економіки. Добувна промисловість: основні райони видобування палива, рудної та нерудної сировини. Сільське господарство. Лісове господарство. Вторинний сектор економіки. Переробна промисловість. Основні регіони промисловості. Реіндустріалізація. Третинний сектор економіки. Сфера послуг. Найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли.

Суспільно-географічна характеристика країн Західної Європи. Німеччина. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці (МГПП). Система розселення і роль федеральних земель в її розвитку. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Франція. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Північної Європи. Загальна характеристика та склад регіону. Причини феномену успіху скандинавських країн. Велика Британія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Співдружність націй. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки

Суспільно-географічна характеристика країн Південної Європи. Італія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці.

Система розселення. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Загальна характеристика країн Балканського півострова: історико-географічні риси формування регіону та сучасна суспільно-географічна характеристика.

Суспільно-географічна характеристика країн Східної Європи . Польща. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Прискорений розвиток третинного сектору, сучасна транспортна система країни. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Польщею. Білорусь. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація сільського господарства. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Білоруссю. Росія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Національний склад населення. Українська діаспора в Росії. Система розселення. Загальні риси економіки. Особливості розвитку видобувної промисловості. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація сільського господарства. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Азії

Загальна характеристика Азії. Особливості економіко-географічного положення Азії. Склад регіону. Сучасна політична карта Азії. Форми державного правління і територіального устрою країн Азії. Типи країн Азії за рівнем економічного розвитку. Міжнародні організації в Азії: АСЕАН, Ліга арабських держав. Райони збройних конфліктів та проявів тероризму. Природні умови і ресурси регіону. Населення Азії. Урбанізаційні процеси. Світові міста, міські агломерації в Азії, мегаполіси. Працересурсний потенціал. Особливості економіки країн Азії. Первинний сектор економіки. Добувна промисловість. Сільське і лісове господарство. Вторинний сектор економіки. Основні промислові осередки і регіони. Третинний сектор економіки. Найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли. Нерівномірність економічного розвитку субрегіонів Азії та особливості їх участі у міжнародному поділі праці.

Суспільно-географічна характеристика країн Південно-Західної Азії. Країни Закавказзя. Загальні відомості про регіон, особливості економіко-географічного положення. Природні умови і ресурси, населення, господарство (особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства, промисловість, сільське господарство, транспорт, зовнішньоекономічні зв'язки) Рекреація і туризм. Туреччина: місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Прискорений розвиток третинного сектору, сучасна транспортна система країни. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Центральної Азії. Загальні відомості про регіон, особливості економіко-географічного положення. Природні умови і ресурси, населення, господарство (особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства, промисловість, сільське господарство, транспорт, зовнішньоекономічні зв'язки). Казахстан: Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Спеціалізація сільського господарства. Особливості розвитку

третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Південної Азії. Загальні відомості про регіон, особливості економіко-географічного положення. Природні умови і ресурси, населення, господарство (особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства, промисловість, сільське господарство, транспорт, зовнішньоекономічні зв'язки) країн Південної Азії. Рекреація і туризм. Індія: Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості структури економіки країни, що розвивається. Спеціалізація сільського господарства. Видобування мінеральних ресурсів. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Південно-Східної Азії. Загальні відомості про регіон, особливості економіко-географічного положення. Природні умови і ресурси, населення, господарство (особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства нових індустріальних країн, промисловість, сільське господарство, транспорт, зовнішньоекономічні зв'язки) країн Південно-Східної Азії. Рекреація і туризм.

Суспільно-географічна характеристика країн Східної Азії Японія. Місце країни у світі та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складники третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Традиції і технології у сільському господарстві. Транспортна система країни. Характерні риси просторової організації господарства: Тихоокеанський промисловий район, мережа технопарків і технополісів. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Японією. Китай. Місце країни у світі та Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Система розселення. Експортна орієнтація економіки. Особливості розвитку і розміщення виробництв первинної і вторинної сфери. Домінуючі складові третинного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Спеціальні економічні зони. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Китаєм.

Суспільно-географічна характеристика Австралії та Океанії

Суспільно-географічна характеристика Австралійського Союзу. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Українська діаспора в Австралії. Особливості сучасного розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Географія вторинного та третинного секторів господарства. Характерні риси просторової організації виробництва товарів та послуг. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика Нової Зеландії та Океанії. Особливості географічного положення регіону. Історія відкриття, заселення, господарського освоєння регіону. Особливості сучасного розвитку Нової Зеландії. Домінуючі складові третинного сектору. Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Географія вторинного та третинного секторів господарства. Характерні риси просторової організації виробництва товарів та послуг. Зовнішні економічні зв'язки. Держави та залежні території, що входять до складу Мікронезії, Меланезії та Полінезії. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Види господарської діяльності, що визначають міжнародну спеціалізацію країн. Кустарні промисли і ремесла. Зовнішні економічні зв'язки. Розташування військових баз іноземних держав. Проблеми і перспективи розвитку Нової Зеландії та Океанії.

Суспільно-географічні особливості Американського регіону

Загальна характеристика Американського регіону. Особливості географічного

положення Америки. Склад регіону. Сучасна політична карта Америки. Форми державного правління і територіального устрою країн, типи країн за рівнем економічного розвитку. Міжнародні організації НАФТА, Меркосур, НАТО. Природні умови і ресурси регіону. Населення Америки. Урбанізаційні процеси. Система розселення. Особливості економіки країн Америки. Роль американських ТНК в економіці регіону. Первинний сектор економіки. Сільське господарство: вплив природних, історичних чинників та глобалізації на спеціалізацію. Лісове господарство. Вторинний сектор економіки. Основні осередки промисловості в регіоні. Третинний сектор економіки. Найважливіші міжнародні транспортні магістралі, вузли. Нерівномірність економічного розвитку субрегіонів Америки. Особливості їх участі в міжнародному поділі праці

Суспільно-географічна характеристика країн Північно-американського регіону. США. Історія відкриття, заселення й господарського освоєння США. Коротка історія формування політичної й адміністративно-територіальної карти країни. Форма державного правління й державного устрою США. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Українська діаспора США. Особливості сучасного постіндустріального розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості аграрного сектору. Характерні риси просторової організації господарства. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України зі США. Канада. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Українська діаспора в Канаді. Особливості сучасного розвитку країни. Домінуючі складові третинного сектору. Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Характерні риси просторової організації. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Канадою.

Суспільно-географічна характеристика країн Латиноамериканського регіону. Особливості розвитку країн нової індустріалізації Латиноамериканського типу. Бразилія. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни у міжнародному поділі праці. Розселення. Особливості структури економіки країни, що розвивається. Видобування мінеральних ресурсів. Спеціалізація сільського господарства. Промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості розвитку третинного сектору. Характерні риси просторової організації. Зовнішні економічні зв'язки.

Суспільно-географічна характеристика країн Африки

Єгипет. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості структури економіки країни, що розвивається. Види діяльності, що визначають міжнародну спеціалізацію країни: транспорт, туризм, видобування мінеральних ресурсів, сільське господарство. Характерні риси просторової організації економіки. Зовнішні економічні зв'язки. Міжнародні зв'язки України з Єгиптом.

ПАР. Місце країни у світі та регіоні. Основні чинники, що визначають місце країни в міжнародному поділі праці. Система розселення. Особливості структури економіки. Виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни. Особливості розвитку третинного сектору економіки. Характерні риси просторової організації економіки. Зовнішні економічні зв'язки.

Географія туризму

Туризм як об'єкт географічних досліджень.

Об'єктивна необхідність географічних досліджень туризму. Об'єкт і предмет вивчення географії туризму. Завдання географії туризму. Зв'язки географії туризму з іншими навчальними дисциплінами.

Головні терміни та поняття географії туризму

Поняття «туризм». Суб'єкти туризму. Закон України «Про туризм». Турист. Мандрівник.

Екскурсійна діяльність. Туристичні ресурси. Туристичні послуги. Туристичний продукт.

Туризм як сучасна галузь невидимого експорту

Туризм як соціальне явище. Історія виникнення і розвитку подорожей і туризму. Класифікація та види туризму. Туризм як сучасна галузь невидимого експорту. Прямий і непрямий вплив розвитку туризму на економіку регіону чи країни.

Концепції туризму

Теоретичні основи вивчення туризму. Концепція ареалів туризму. Концепція самознищення. Концепція світової спадщини людства. Класифікація об'єктів, що належать до світової спадщини людства.

Туристичні регіони світу. Європейський туристичний регіон

Регіоназнавство як напрямок країнознавства. Загальні засади районування світу. Класифікація та типологія країн світу. Регіоналізація світу, її критерії та рівні. Туристичні регіони світу. Європейський туристичний регіон. Субрегіони Європи.

Азійський туристичний регіон

Загальна характеристика країн Азії. Південно-західний субрегіон. Закавказзя. Субрегіон Центральна Азія. Субрегіон Південна Азія. Субрегіон Східна Азія. Південно-східна Азія. Природні об'єкти занесені до списку світової спадщини ЮНЕСКО. Культурні об'єкти світової спадщини.

Африканський туристичний регіон

Субрегіон Північна Африка. Західна Африка. Субрегіон Центральна Африка. Субрегіон Південна Африка. Субрегіон Центральна Африка. Природні об'єкти занесені до списку світової спадщини ЮНЕСКО. Культурні об'єкти світової спадщини.

Американський туристичний регіон

Субрегіон Північна Америка. Субрегіон Центральна Америка. Субрегіон Південна Америка. Природні об'єкти занесені до списку світової спадщини ЮНЕСКО. Культурні об'єкти світової спадщини.

Австралійський туристичний регіон

Туристичні ресурси Австралії. Туристичні ресурси Океанії. Природні об'єкти занесені до списку світової спадщини ЮНЕСКО. Культурні об'єкти світової спадщини.

Туристичне районування України

Туристичне районування України. Характеристика Поліського туристичного району. Характеристика Центрального туристського району. Характеристика Південного туристського району. Охарактеризувати Південний берег Криму як туристський район. Характеристика Карпатського туристського району.

Туристичне країнознавство

Туристичне країнознавство як наука.

Об'єкт, предмет та функції туристичного країнознавства. Завдання, методи дослідження туристичного країнознавства, зв'язок з іншими науками.

Рекреаційно-туристичне районування.

Зміст та етапи рекреаційно-туристичного районування. Туристичний район як основна одиниця рекреаційно-туристичного районування. Районоутворюючі фактори. Рекреаційно-туристичне районування за кордоном. Схеми рекреаційно-туристичного районування світу.

Глобальні просторові структури та туристичне країнознавство.

Суть і зміст глобалізації у світі. Структурування ринку виробника турпродукту. Транснаціональні компанії та монополізація. Геопросторова структура світового туристичного ринку.

Теоретико-методичні основи туристської характеристики країн.

Методика вивчення політичних умов розвитку туризму. Методика проведення аналізу економіки й інфраструктури країни. Методика дослідження населення та народів. Країнознавчий підхід до вивчення ролі культури в туризмі. Мистецтво як компонент культури. Методика туристського дослідження окремих видів мистецтва. Традиції та

народна творчість як компонент культури. Масова культура та її дослідження.

Туристично-країнознавча характеристика Європейського регіону.

Рекреаційно-туристичні ресурси країн Європи. Західна Європа. Північна Європа. Центральна-східна Європа. Південна Європа. Східно-середземноморська Європа. Загальна характеристика розвитку рекреації та туризму в країнах європейського регіону. Західна Європа. Північна Європа. Центральна-східна Європа. Південна Європа. Східно-середземноморська Європа.

Туристично-країнознавча характеристика Азійського регіону.

Північна та центральна Азія. Південно-західна Азія. Південна Азія. Південно-східна Азія. Східна Азія. Загальна характеристика розвитку рекреації та туризму в країнах азійського регіону. Північна та центральна Азія. Південно-західна Азія. Південна Азія. Південно-східна Азія. Східна Азія.

Туристично-країнознавча характеристика Американського та Латиноамериканського регіонів.

Рекреаційно-туристичні ресурси країн Північної Америки. США. Канада. Загальна характеристика розвитку рекреації та туризму в країнах Північної Америки. Туризм та рекреація США. Туризм та рекреація Канади.

Рекреаційно-туристичні ресурси країн латинської Америки. Центральна Америка. Південна Америка. Загальна характеристика розвитку туризму в країнах Латинської Америки. Туризм та рекреація в країнах центральної Америки. Мексика. Багамські острови. Туризм та рекреація в країнах карибського басейну. Туризм та рекреація в країнах Південної Америки. Бразилія. Аргентина.

Туристично-країнознавча характеристика Африканського регіону.

Рекреаційно-туристичні ресурси країн Африки. Північна Африка. Південно-східна та південна Африка. Західна Африка. Загальна характеристика розвитку туризму та рекреації в країнах африканського регіону. Загальні риси розвитку туризму та рекреації в країнах африканського регіону. Туризм та рекреація Єгипту. Туризм та рекреація Тунісу. Туризм та рекреація південноафриканської республіки.

Туристично-країнознавча характеристика Австралії та Океанії.

Рекреаційно-туристичні ресурси Австралії та Океанії. Австралія. Нова Зеландія. Океанія. Загальна характеристика розвитку туризму в Австралії та Океанії. Туризм та рекреація Австралії. Туризм та рекреація Нової Зеландії. Туризм та рекреація Океанії.

Теорія та методика організації краєзнавчо-туристичної роботи в закладах освіти

Методологічні основи краєзнавчо-туристичної діяльності

Зміст понять «туризм» та «краєзнавство», спортивний туризм, класифікація туризму, основні форми краєзнавчо-туристичної діяльності, туристський маршрут, види маршрутів.

Організація ТКД в Україні

Зародження та формування системи дитячо-юнацького туризму. Становлення та формування структури дитячо-юнацького туризму. Становлення сучасної організаційно-територіальної структури туризму.

Методика проведення шкільних навчальних екскурсій. Методика проведення туристських походів. Методика проведення туристсько-краєзнавчих експедицій. Організація роботи шкільного краєзнавчого гуртка. Шкільні краєзнавчі кутки та музеї. Планування шкільної туристсько-краєзнавчої роботи. Проведення масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів.

Рекомендована література

Загальне землезнавство і суміжні науки

1. Багров М.В., Боков В.О., Черваньов І.Г. Землезнавство. – К.: Либідь, 2000.–463 с.
2. Федорищак Р.П. Загальне землезнавство. – К.: Вища школа, 1995. – 223 с.
3. Домаранський А. О. Основи геоморфології: тестові завдання: практикум для студ. вищ. навч. закл. / А. О. Домаранський. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 2010. – 137 с.
4. Павловська Т. С. Геоморфологія: терміни й поняття (коментар): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. С. Павловська; за ред. проф. І. П. Ковальчука. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 284 с.
5. Лещенко Г.П. Метеорологія з основами кліматології. – Кіровоград: Авангард, 2010. – 200 с.
6. Аверкиєв М.С. Метеорологія. – М., 1960. – 324 с.
7. Загальна гідрологія. Підручник / Лемківський С.С., Хільчевський В.К., Ободовський О.Г., Будкіна Л.Г., Гребінь В.В., Закревський Д.В., Лисогор С.М., Падун М.М., Пелешенко В.І. – К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 264 с.
8. Топольний Ф.П., Гелевера О.Ф., Медведєва О.В. Ґрунтознавство. – Кіровоград: Код, КНТУ, 2006. – 204с.
9. Міхелі С.В. Основи ландшафтознавства. – Київ-Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2002. – 184 с.
10. Исаченко А.Г., Шляпников А.А. Природа мира: Ландшафты. – М.: Мысль, 1989. – 504 с.

Геологія

1. Свинко І.М., Сивий М.Я. Геологія з основами палеонтології. – К.: Вища школа, 1995. – 255 с.
2. Свинко І.М. Геологія: Підручник / І. М. Свинко, М. Я. Сивий. - К.: Либідь, 2003. - 480 с.

Картографія з основами топографії

1. Божок А.П., Молочко А.М., Остроух В.І. Картографія: Підручник. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. - 271 с.
2. Загородній В.В., Матусевич К.М. Основи топографії. – К.: Рад. школа, 1997.– 133 с.
3. Земледух Р.М. Картографія з основами топографії. – К.: Вища школа, 1993. – 456 с.
4. Картография с основами топографии /Под ред. Г.Ю. Грюнберга. – М.: Просвещение, 1991. – 368 с.
5. Лозинський В.В. Топографічний практикум. – Львів: В.Ц. ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 100 с.
6. Салищев К.А. Картография. – М.: Высш. школа, 1982. – 272 с.

Географія материків і океанів

1. Власова Т.В. Физическая география материков (с прилегающими частями океанов): В 2-х кн. – М.: Просвещение, 1986. – Ч. 1.: Евразия, Северная Америка. – 417 с.; Ч.2 Южная Америка, Африка, Австралия и Океания, Антарктида.–269 с.
2. Леонтьев О.К. Физическая география Мирового океана. – М.: Изд-во МГУ, 1982. – 200 с.
3. Физическая география материков и океанов / Под. общ. ред. А.М. Рябчикова. – М.: Высш. школа, 1988. – 592 с.
4. Богданов Д.В. Региональная физическая география Мирового океана. – М.: Высш. школа, 1985. – 176 с.

Фізична географія України

1. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України. – К.: Знання, 2003. – 479 с.

2. Національний атлас України. - К.: ДНВП, "Картографія", 2007. - 440 с.

Економічна і соціальна географія України

1. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. Навчальний посібник. – Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018 р. – 376 с.
2. Заставецька О.В., Заставецький Б.І. Географія населення України. Навчальний посібник. – Тернопіль – 2003. – 149 с.
3. Заставецька О.В. Економічна і соціальна географія України. Задачі та вправи. 8-9 класи. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 1999. – 64 с.
4. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. – Київ: Знання, 1998. – 416 с.
5. Соціально-економічна географія України: Навч. посібник. / За ред. Шаблія О.І. – Львів: Світ, 2000. – 680 с.
6. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект / за редакцією Г.В.Балабанова, В.П.Нагірної, О.М.Нижник. – К.: Міленіум, 2003. – 404 с.

Регіональна економічна і соціальна географія

1. Безуглий В. В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн : Навчальний посібник / В. В. Безуглий. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 704 с.
2. Безуглий В. В. Регіональна економічна і соціальна географія світу : Навчальний посібник / В. В. Безуглий, С. В. Козинець. – 2-ге вид., доп., перероб. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 688 с.
3. Економіка зарубіжних країн : Навчальний посібник для вузів / А. П. Голіков, О. Г. Дейнека, Л. О. Позднякова, П. О. Черномаз. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 463 с.
4. Економіка зарубіжних країн : Навчальний посібник для вузів / В. В. Ковалевський, Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, А. А. Наумчик; за ред. В. М. Осипова. – 3-те вид., перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 543 с.

Географія туризму

1. Крачило Н.П. Географія туризму. – К.: Вища шк. Головное изд-во, 1987. – 208 с.
2. Туристичні ресурси світу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://infotour.in.ua/index.htm>
3. Географія туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://issuu.com/olegafanasiev/docs/petrinka_geografiya_turizmu_2

Туристичне країнознавство

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. - К.: Київ, ун-т, 2001. - 395 с.
2. Кукурудза М.М. Менеджмент національних парків: Навч. посіб. - Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. -127 с.
3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг: Геопросторові аспекти. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: Альтерпрес, 2003.
4. Мальська М. Я., Худо В. В. Менеджмент туризму. Вступ до спеціальності: Навч. посіб. — Л.: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002.
5. Мальська М. Я., Худо В. В. Туристичний бізнес; теорія і практика: Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 424 с.
6. Мальська М. Я., Худо В. В., Цибух В. І. Основи туристичного бізнесу: Навч. посіб. — К.: Центр навчальної літератури, 2004.

1.2. Практична частина державного кваліфікаційного екзамену

Практична частина державного кваліфікаційного екзамену включає наступне:

- кваліфікаційні завдання з методики навчання географії, методики організації краєзнавчо-туристичної роботи в закладах освіти.
- кваліфікаційні завдання з педагогіки та психології.

Кваліфікаційні завдання з методики навчання географії

Атестація з методики викладання географії передбачає виконання практичних завдань у вигляді комплексних ситуаційних задач (форма проведення — письмова та усна). Для студента основою атестації з методики викладання географії, складання такого екзамену є її **навчальна програма**, яка подається нижче. Екзаменаційні білети до атестації з практичної частини, а саме методики викладання географії, методики викладання економіки та методики організації краєзнавчо-туристичної роботи передбачають наявність виконання двох завдань — вирішення певної ситуаційної задачі, розроблення моделі певного типу уроку, екскурсії, учнівської конференції, позакласного заходу. Відповідь має бути підготовлена у письмовому вигляді, але разом з цим членами екзаменаційної комісії можуть бути поставлені студенту запитання в усній формі. В ході екзамену студенту може бути дозволено користуватися шкільними програмами, підручниками, рекомендованою МОН України наочністю.

Навчальна програма **з методики навчання географії**

Предмет і методи дослідження методики навчання географії. Предмет вивчення і головні проблеми дослідження. Зв'язок методики навчання з іншими науками.

Методи дослідження методичної науки. Методи теоретичного рівня: історичний, порівняльний, типологічний, системно-структурний аналіз та ін. Методи експериментально-емпіричного рівня: спостереження, анкетування, педагогічний експеримент.

Основні етапи розвитку шкільної географії та методики її навчання в Україні та за кордоном.

Характерні риси сучасного етапу розвитку методичної науки, посилення її впливу на практику. Участь вчителів у наукових дослідженнях.

Цілі, структура і зміст географічної освіти в загальноосвітній школі. Освітні, виховні і розвиваючі цілі навчання географії в школі.

Поняття «зміст географічної освіти». Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Освітня галузь «Природознавство». Проблема концепції та державного стандарту географічної освіти в Україні. Розвиток системи географічних знань (топографо-картографічних, геолого-геоморфологічних, кліматологічних, гідрологічних, про ПТК, про природні і трудові ресурси, міжгалузеві комплекси, економічні райони і ТВК та ін.) в курсах шкільної географії. Основні компоненти змісту шкільної освіти.

Структура шкільної географії, її обґрунтування. Особливості побудови і змісту окремих курсів географії.

Навчальна програма з географії. Способи побудови навчальних програм. Вимоги до навчальних програм.

Принципи навчання географії, їх дидактичні функції і класифікації. Суть та шляхи реалізації основних принципів навчання географії.

Методи навчання географії. Класифікація методів навчання географії за джерелами знань і за характером пізнавальної діяльності учнів. Характеристика словесних, наочних і практичних методів. Характеристика пояснювально-ілюстративного, репродуктивного, проблемного викладу, частково-пошукового і дослідницького методів навчання. Проблемне навчання географії.

Засоби навчання географії. Система засобів навчання географії, їх функції в навчальному процесі. Класифікація засобів навчання географії.

Підручники з географії, їх функції в навчальному процесі. Вимоги до сучасного підручника географії. Структура підручника. Прийоми роботи з підручником.

Географічна карта як засіб навчання географії. Вимоги до шкільних навчальних карт. Прийоми роботи з картою.

Статистичні матеріали на уроках географії. Прийоми роботи зі статистичними матеріалами.

Роль кабінету географії в підвищенні ефективності використання засобів навчання. Основні функціональні зони кабінету географії.

Формування знань і вмінь учнів в процесі навчання географії. Поняття «процес навчання географії». Компоненти процесу навчання географії. Функції процесу навчання географії. Структура географічних знань. Географічні поняття та методика їх формування. Дедуктивний та індуктивний способи формування загальних географічних понять. Основні етапи формування загальних понять. Методи і прийоми формування загальних та одиничних географічних понять. Методи і прийоми вивчення причинно-наслідкових зв'язків, географічних закономірностей, показники їх засвоєння. Формування географічних уявлень і фактів.

Види географічних умінь і навичок. Методика формування умінь і навичок. Роль практичних робіт у формуванні умінь і навичок.

Форми організації навчання географії. Види і форми організації навчання географії. Класифікація форм організації навчання географії.

Урок – основна форма організації навчання географії. Головні ознаки уроку. Вимоги до сучасного уроку географії. Основні структурні компоненти уроку. Характеристика основних типів уроків за дидактичною метою. Структура уроків різних типів. Нетрадиційні, нестандартні уроки та їх місце в системі навчання. Організаційні форми уроків (урок-лекція, урок-семинар, урок-конференція, урок-залік тощо). Лекційно-семинарська система навчання.

Планування навчальної роботи та його види. Календарно-тематичне та поурочне планування роботи вчителя. Підготовка вчителя до уроку.

Факультативні заняття. Додаткові заняття і консультації з географії.

Екскурсія як одна з основних форм організації навчання географії. Зміст, організація та методика проведення екскурсій з фізичної та економічної географії.

Позакласна робота з географії як складова частина навчально-виховного процесу, її організаційні форми, зміст та методика проведення.

Сучасні технології навчання географії. Технологічний підхід в процесі навчання географії. Структурні частини технології навчання: концептуальна основа, запланований результат, модель навчання, алгоритм навчальної діяльності, діагностика, контроль і корекція результатів навчання. Традиційні технології навчання географії. Технологія пояснювально-ілюстративного навчання. Технологія програмованого навчання. Технологія диференційованого навчання. Технологія групової діяльності учнів. Технологія проблемного навчання географії. Інноваційні технології навчання географії. Нові інформаційні технології навчання. Технологія проектної діяльності учнів. Технології інтерактивного навчання. Особистісно-орієнтовані технології навчання. Модельно-рейтингова технологія навчання. Технологія розвитку критичного мислення учнів на уроках географії.

Методичні особливості викладання шкільних курсів географії.

Мета завдання, структура та зміст курсу «Загальна географія». Методичні особливості викладання курсу загальної географії. Методика формування загальних географічних понять.

Мета, завдання, структура, зміст та особливості методики викладання курсу «Географія материків і океанів». Методика вивчення материків та океанів.

Мета, завдання, структура, зміст та особливості методики викладання курсу «Фізична географія України». Методика вивчення природних комплексів.

Мета, завдання, структура, зміст та особливості методики викладання курсу «Соціально-економічна географія України». Методика вивчення економічних районів України. Типовий план вивчення економічного району.

Мета, завдання, структура, зміст та особливості методики викладання курсу «Соціально-економічна географія світу». Методичні особливості вивчення загальної економіко-географічної характеристики світу. Методика вивчення регіонів та країн світу. Типовий план ЕГХ країни (регіону).

Особливості вивчення географії в умовах профільної старшої школи. Профільне навчання: суть, мета і завдання. Форми і методи організації профільної навчальної діяльності. Особливості вивчення географії в класах різного профілю.

Професійне самовиховання та самовдосконалення учителя географії. Теоретична і методична самопідготовка вчителя географії. Напрямки самоосвіти і самовдосконалення вчителя географії.

Приклади ситуаційних задач **з методики навчання географії**

1. Розробити модель уроку засвоєння нових знань з теми «Літосфера. Внутрішня будова Землі» для учнів 6 класу з використанням елементів технології групової навчально-пізнавальної діяльності учнів. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
2. Розробити модель комбінованого уроку з теми «Геологічна будова, рельєф і корисні копалини Північної Америки» для учнів 7 класу з використанням елементів технології розвитку критичного мислення учнів. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
3. Розробити модель уроку узагальнення та систематизації знань з теми «Євразія» для учнів 7 класу з використанням елементів дидактичних ігор. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
4. Розробити модель уроку застосування знань, умінь і навичок з теми «Практична робота № 3. Встановлення взаємозв'язків між тектонічними структурами, формами рельєфу та корисними копалинами на території України» для учнів 8 класу. Обґрунтувати мету, тип уроку, структуру та етапи уроку, застосування засобів навчання та очікувані результати.
5. Розробити модель позакласного заходу з географії для учнів 9 класу. Обґрунтувати мету, завдання, структуру та етапи заходу, застосування засобів навчання та очікувані результати.

Програма з методики організації краєзнавчо-туристичної роботи в закладах освіти

Тема 1. Методологічні основи краєзнавчо-туристичної діяльності.

Зміст понять «туризм» та «краєзнавство», спортивний туризм, класифікація туризму, основні форми краєзнавчо-туристичної діяльності, туристський маршрут, види маршрутів.

Тема 2. Організація туристсько-краєзнавчої діяльності в Україні.

Зародження та формування системи дитячо-юнацького туризму. Становлення та формування структури дитячо-юнацького туризму. Становлення сучасної організаційно-територіальної структури туризму.

Тема 3. Методика проведення шкільних навчальних і поза навчальних екскурсій.

Мета і задачі екскурсії. Різновиди краєзнавчих екскурсій. Час проведення екскурсії; вікові особливості екскурсантів; ступінь їх поінформованості; мета проведення екскурсії.

Підготовка екскурсії. Екскурсійна програма. Екскурсійні об'єкти, засоби наочності. Маршрут екскурсії, конспект розповіді. Підведення підсумків.

Тема 4. Методика проведення туристських походів.

Цілі та особливості туристського походу, організація туристського походу, основні етапи, вибір району та планування маршруту, комплектування групи, підготовка документації, розподіл обов'язків між членами групи, підготовка спорядження, організація харчування, організація медичного забезпечення, рух групи на маршруті, категорійні туристські походи, основні вимоги до організації бівуаку.

Тема 5. Методика проведення туристсько-краєзнавчих експедицій.

Краєзнавча експедиція як ефективна форма організації досліджень рідного краю. Експедиційні дослідження: завдання, зміст і базові етапи. Галузеві та комплексні експедиції. Основні етапи експедиційних досліджень. Аналіз змісту дослідницьких робіт в межах трьох етапів: підготовчого, польового та камерального. Підготовчий етап: розробка програми і методики польових робіт, форми фіксації матеріалів. Польовий період – як основний етап експедиційних географічних досліджень. Його структура: рекогносцирувальні роботи, виконання програми польових робіт; післяпольові камеральні роботи. Камеральний (завершальний) період – аналіз, обробка та узагальнення отриманого в полі матеріалу. Польові економіко-географічні та комплексні прикладні географічні дослідження. Особливості досліджень сільськогосподарських підприємств, промислових. Дослідження транспортних пунктів і вузлів, міст. Дослідження адміністративного району. Географічні дослідження для районного планування, потреб містобудівництва, розробки земельного кадастру. Дослідження проблем перетворення природи. Обґрунтування меліорацій.. Розробка регіональних проблем.

Тема 6. Організація роботи шкільного краєзнавчого гуртка.

Організація та методичні особливості роботи гуртків. Мета краєзнавчого гуртка. Основні завдання. Програма роботи гуртка. Навчально-методичний план. Орієнтовний перелік обладнання для роботи краєзнавчого гуртка. Організація вивчення природи, населення і виробництва рідного краю. Топографічна і туристична підготовка гуртківців. Організація подорожей. Проведення краєзнавчих досліджень. Участь у конкурсах і змаганнях. Гурткова робота в системі МАН.

Тема 7. Шкільні краєзнавчі кутки та музеї.

Організація і діяльність шкільного музею, функції і форми роботи музею, Створення шкільного краєзнавчого музею на базі шкільного кабінету географії на основі зібраної учнями та вчителями колекції. Пошуково-дослідний напрям діяльності шкільного краєзнавчого музею (вивчення історії та природи краю, проведення експедиційних досліджень, складання анкет і опитування населення, пошук, вивчення і поповнення колекцій музею новими експонатами).

Тема 8. Планування шкільної туристсько-краєзнавчої роботи

Структура тематичного плану туристсько-краєзнавчої роботи залежно від віку учнів. Організаційна робота (гуртки, походи, експедиції, експонати музею, документація, обладнання, участь у конкурсах і змаганнях тощо). Підготовка керівників і активу (семінари класних керівників, керівників гуртків, вчителів географії, історії, фізичного виховання, участь в роботі семінарів, курсів тощо). План масових заходів (походи вихідного дня, тиждень туризму, шкільна краєзнавча конференція, участь в районних змаганнях, зльоті, конкурси на кращий клас з ТКД).

Тема 9. Проведення масових шкільних туристсько-краєзнавчих заходів

Особливості організації туристичних змагань і зльотів: вибір місця, забезпечення водою, дровами, під'їзду учасників, планування дистанцій, підготовка обладнання,

забезпечення безпеки учасників, медичного обслуговування, підготовка роботи суддів, організація конкурсів, розважальної програми, підведення підсумків і нагородження переможців. Організація туристських походів вихідного дня – відбір учасників, маршрути руху, перевірка знань і вмінь учасників в техніці орієнтування на місцевості, рух з подоланням перешкод на пересіченій місцевості, техніці туристського біваку і в знанні прийомів надання долікарської допомоги потерпілому.

Рекомендована література

1. Кобернік С. Г. Методика викладання географії в школі: Навчально-методичний посібник. – К.: Стафед-2, 2000. – 320 с.
2. Методика викладання географії /Упорядк. Н. Муніч, В. Серебрій. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 87 с.
3. Методика обучения географии в средней школе: Пособие для учителя / Под ред. И. С. Матрусова. – М.: Просвещение, 1985 – 256 с.
4. Топузов О. М. Загальна методика навчання географії / О. М. Топузов, В. М. Самойленко, Л. П. Вішнікіна. - К.: Картографія, 2012. - 511 с.
5. Корнеев В.П. Форми організації навчання в школі: Посібник для вчителя. – Кам'янець-Подільський: „Абетка”, 2004.-224 с.
6. Корнеев В. П. Освітні технології в процесі вивчення географії // Географія – 2006– № 20–С.2–9.
7. Довгань Г. Д. Інтерактивні технології на уроках географії. – Х.: Вид. група „Основа”, 2005. – 128 с.

Рекомендована література

1. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. – К.: Вища школа, 1995. – 224 с.
2. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристська робота. – К.; Вища школа, 1995.
3. Краеведение: Пособие для учителя / Под ред. А.В.Даринского. – М.: Просвещение, 1987. – 158 с.
4. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм. – К.: Вища школа, 1994. – 191 с.
5. Туризм в Україні:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96
6. Курс лекцій «Краєзнавча та туристична робота» :
<http://dspace.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/268/1/kraezn%20rob.pdf>
7. Краєзнавча робота в школі:
http://geografica.net.ua/publ/galuzi_geografiji/kraeznavstvo_i_turizm/kraeznavcha_robota_v_shkoli/63-1-0-817

Кваліфікаційні завдання з педагогіки та психології

Матеріал для атестації знань студентів подається відповідними кафедрами університету, - кафедрою педагогіки та освітнього менеджменту, а також кафедрою соціальної педагогіки та психології.

2. Система оцінювання знань студента на державному кваліфікаційному екзамені за освітнім рівнем «бакалавр»

2.1 Складові підсумкового оцінювання

- Складовими підсумкового оцінювання за освітнім рівнем перший «бакалаврський» є:
- оцінка за усні відповіді з фахових дисциплін, що винесені на державну атестацію – 40 балів;
 - оцінка за виконання практичної частини екзамену з методики навчання географії та організації краєзнавчо-туристичної роботи в закладах освіти – 20 балів;
 - оцінка за виконання практичної частини екзамену з педагогіки – 20 балів;
 - оцінка за виконання практичної частини екзамену з психології – 20 балів.

Підсумкова кількість балів на державному кваліфікаційному екзамені вираховується як сума балів з вище зазначених складових. Конкретні критерії оцінювання виконання практичної частини екзамену з педагогіки та психології здійснюються відповідними кафедрами університету.

2.2. Критерії комплексного оцінювання знань студента на державному кваліфікаційному екзамені з фахових дисциплін

Таблиця 2.

Критерії оцінювання знань студента з фахових дисциплін

Бал за виконання	Критерії оцінювання
35-40 балів	Теоретичний зміст курсу засвоєний повністю. Студент має системні, міцні знання, вільно орієнтується у фаховому понятійно-термінологічному апараті. Студент має міцні практичні навички.
30-34 балів	Теоретичний зміст курсу засвоєний майже повністю. Студент має системні, міцні знання, вільно орієнтується у фаховому понятійно-термінологічному апараті. Студент має міцні практичні навички.
25-29 балів	Теоретичний зміст курсу засвоєний майже повністю. Студент має системні, міцні знання, орієнтується у фаховому понятійно-термінологічному апараті, проте у відповідях мають місце помилки. Студент має міцні практичні навички.
20-24 балів	Теоретичний зміст курсу засвоєний частково. Студент не має системних, міцних знань, у фаховому понятійно-термінологічному апараті орієнтується не вільно, у відповідях мають місце помилки. Студент не має міцних практичних навичок.
15-19 балів	Теоретичний зміст курсу засвоєний на низькому рівні. Студент не має системних, міцних знань, у фаховому понятійно-термінологічному апараті орієнтується не вільно, у відповідях багато помилок. Студент не має міцних практичних навичок.
менше 15 балів	Теоретичний зміст курсу не засвоєний. Студент не має системних, міцних знань, у фаховому понятійно-термінологічному апараті не орієнтується, у відповідях багато помилок. У студента майже відсутні практичні навички.

2.3. Критерії оцінювання знань студента на державному кваліфікаційному екзамені за виконання практичної частини екзамену.

При оцінюванні виконаного кваліфікаційного завдання враховуються:

- методична грамотність;
- рівень сформованості методичної, педагогічної та психологічної компетенцій;
- точність виконання завдання;
- коректність використання наочності (у тому числі ТЗН);
- здатність до обґрунтування методичності рішень;
- визначення очікуваних результатів.

Випускник має надати вичерпну відповідь на запитання і зауваження голови і членів
ЕК.

Таблиця 3

Критерії оцінювання кваліфікаційного завдання практичної частини екзамену

Критерії оцінювання	Розподіл балів			
	15-20 балів	10-14 балів	5-9 балів	0-4 бали
Методична грамотність	Захист моделі навчального заняття здійснено відповідно вимог планування, цілей, визначення методичної структури та змісту заняття з урахуванням ступеня навчання, вікових психолого-педагогічних особливостей учнів та у відповідності до всіх методичних вимог	Захист моделі навчального заняття в основному здійснено методично грамотно, з урахуванням вікових психолого-педагогічних особливостей учнів, проте є незначні недоліки в дотриманні зазначених вимог	Захист моделі навчального заняття здійснено із недоліками в дотриманні зазначених вимог	Захист моделі навчального заняття здійснено безграмотно з точки зору методики викладання географії, педагогіки та психології
Точність виконання завдання	Цілі і зміст заняття повністю відповідають поставленому завданню	Цілі і зміст заняття в основному відповідають поставленому завданню	Цілі і зміст заняття в основному відповідають поставленому завданню, але є суттєві недоліки	Цілі і зміст запропонованого заняття не відповідають поставленому завданню
Коректність використання наочності (в тому числі ТЗН)	Заплановано використання технічних та інших засобів навчання	Заплановано використання ТЗН та інших засобів навчання, але методика їх використання не є раціональною	Заплановано використання наочних посібників, але методика їх використання не є раціональною	Не передбачено використання ТЗН та наочності
Здатність до обґрунтування методичних рішень	Студент спонтанно і правильно реагує на запитання екзаменатора. Він здатний теоретично обґрунтувати вибір власних методичних рішень, вільно і коректно користується методичною термінологією.	Студент адекватно реагує на запитання екзаменатора, однак недостатньо впевнено обґрунтовує вибір власних методичних рішень. Студент в основному правильно використовує методичну термінологію.	Студент не зовсім адекватно реагує на запитання екзаменатора, відчуває труднощі в обґрунтуванні власних методичних рішень, припускається значної кількості термінологічних помилок.	Студент не здатен правильно реагувати на запитання екзаменатора. Він не може обґрунтувати вибір власних методичних рішень, майже не користується методичною термінологією.